

IRAK SEÇİMLERİ: YENİ DEĞİŞKENLER

DR. WATHEQ AL-SADOON

Arapça Çalışmalar Direktörü **ORSAM**

“

Irak'ta seçimlere düşük katılımın bir nedeni de Sistani'nin katılıma destek vermesine rağmen desteklenmesi gereken adaylara yönelik çeşitli koşullar açıklamasıydı. Bazı Iraklılar adayların bu koşulları sağlayamadığını dolayısıyla oy vermemenin daha doğru olduğunu düşündü.

”

Irak'ta yaşanan Ekim 2019 protestolarındaki ana talepler arasında, yeni ve adil bir seçim yasasına uygun olarak bağımsız seçim komisyonunun yönetimi altında erken seçim yapılması yer almaktadır. Bu protestolar, siyasi aktörleri yeni seçim komisyonu kurmaya ve 10 Ekim 2021'de erken seçim yapmaya zorladı. Peki seçimler yapıldıktan ve sonuçlar açıklandıktan sonra bu seçimlerin beraberinde gelen yeni değişkenler nelerdir?

SEÇİMLERE KATILIMDA DEVAM EDEN İSTEKSİZLİK

Seçim Komisyonu, 2018 yılında Irak'ta gerçekleştirilen parlamento

seçimlerinde katılım oranının %44,52 olduğunu açıklamıştı. Ancak siyasi parti liderleri de dâhil çoğu gözlemci bu seçimlerde, gerçek katılım oranının %20'yi geçmediğini ifade etmişti. Bu olgu, seçimlerin halk tarafından boykot edildiği algısını oluşturdu. Görünüşe göre, Ekim 2021 seçimlerinde halkın çekimser kalması, siyasi sistemin hayal ettiği bir durumdu. Bu nedenle Yüksek Seçim Komisyonu 19 Eylül 2021 tarihinde, biyometrik seçim kartlarını güncelleyen ve toplam seçmen sayısına göre seçmen katılımı yüzdesinin hesaplanmasını öngören 17 sayılı kararını yayımladı. Bu karar, 18 yaşını doldurmuş ve oylamaya katılma hakkı olan Iraklıların toplam sayısı bazında olmayacak şekilde hesaplanmasını öngören bir karardı. Ekim 2021 seçimlerinde oy verme sürecinin sona ermesinin ardından Seçim Komisyonu, seçmen katılımının %41 olduğunu açıkladı. Çünkü seçmen sayısı 9.077.779, seçim kaydının son güncellemesini yapanların toplam sayısı ise 22.116.368'dir. Seçim Komisyonunun bu katılım oranını açıklamasının ardından, Irak Seçim Komisyonunun eski üyelerinden Adil el-Lami, komisyonun duyurusuna ilişkin Facebook sayfasında, “18 yaşını doldurmuş ve oy kullanma hakkı bulunan toplam Iraklı sayısı 26.642.085 olup dolayısıyla bu seçimlere gerçek katılım yüzdesi

%41 değil %34'tür" şeklinde bir yorum yaptı. Reuters haber ajansı 11 Ekim 2021 tarihli bir raporda, bu seçimlere katılımın Irak'taki önceki tüm seçimlerden daha düşük olduğunu bildirdi. Bu düşük katılım oranı, Iraklıların siyasi liderlere ve ABD'nin 2003'te Irak'ı

işgalinin getirdiği siyasi sisteme olan güveninin azalmasını yansıtmaktadır. 12 Ekim 2021'de Irak'taki Avrupa Birliği Seçim Gözlem Misyonu, seçmen katılımının çok düşük olduğunu açıklayan bir bildiri yayımladı. Asıl çelişki, bu seçimlerin yapılmasından haftalar

önce, Tişrin protestocuları gibi erken seçim çağrısında bulunanların seçimlerin boykot edilmesi çağrısında bulunmasıydı. Aksine erken seçime hevesli olmayan iktidardaki partilerse seçimlere kitlesel katılım çağrısı yapmıştır. Bu çelişki, siyasi sisteme, faaliyetlerine ve sonuç-

larına yönelik artan güvensizlikten kaynaklanmaktadır.

SEÇİM SÜRECİNDEKİ KIRILMALAR: SİSTANİ’NİN AÇIKLAMASI, KAYBEDEN EL-FETİH İTTİFAKI VE SADR HAREKETİ ZAFERİ

29 Eylül 2021’de, en yüksek Şii merci Ali el-Sistani, Iraklıları seçimlerde oylamaya bilinçli ve sorumlu bir şekilde katılmaya teşvik eden bir bildiri yayımladı. Sistani yaptığı açıklamada, mercinin hiçbir adayı veya seçim listesini desteklemediğini ancak Iraklılar tarafından seçilmesi gereken adaylar için yüksek standartlar ve birçok koşul belirlediğini vurguladı. Bu koşullar; dürüstlük, yeterlilik, yolsuzluğa karışmama, anayasa çerçevesi dışında çalışmama, Irak’ın egemenliğine, güvenliğine ve refahına önem verme vb. şeklindedir. Bu nedenle Iraklıların çoğu, Sistani’nin koşullarına ve standartlarına uygun bir aday olmadığını düşünüyordu. Irak’ta seçimlere düşük katılımın bir nedeni de Sistani’nin katılıma destek vermesine rağmen destek-

lenmesi gereken adaylara yönelik çeşitli koşullar açıklamasıydı. Bazı Iraklılar adayların bu koşulları sağlayamadığını dolayısıyla oy vermemenin daha doğru olduğunu düşündü.

“

Bu seçimlerde ön plana çıkan temel meseleyse Sadr Hareketi’nin birinci sırayı alması ve 73 sandalye kazanmasıdır. 2018 seçimlerinde Sadr Hareketi liderliğindeki “Sairun” Koalisyonu birinciliği elde etmişti ancak bu seçimlerde bu sayıyı önemli oranda artırmıştır.

Sistani açıklamasında, seçimlerin yürütülmesinden sorumlu olanları, seçimleri rüşvetin, yasa dışı silahların veya dış müdahalenin etkilerinden uzak, güven verici bir atmosferde tutmak için çalışmaya davet etti. Bu çağrı, İran destekli milislerin, seçimlerin yürütülmesine yönelik müdahalesine karşı

uyarıda bulunmak için açık bir sinyal olarak yorumlandı. Sistani’nin seçim gününden on gün önce yaptığı bu açıklama, İran destekli milislerin siyasi kanatlarından oluşan Fetih Koalisyonunun popüleritesine büyük zarar verdi. Buna ek olarak Irak halkının çoğu, Irak’taki kötü koşullardan ve Irak hükümetlerinin başarısızlığından İran’ı sorumlu tutmaktadır. Dahası Iraklıların çoğu, bu milislerin büyük çoğunluğunun kullandığı sloganların sahte olduğunu düşünmektedir. Bu grupların çoğunun, kanun ve anayasa çerçevesi dışında faaliyet gösteren silahlı mafyalardan başka bir şey olmadığı düşüncesi, Iraklılar arasında özellikle protestolar sırasında yaygınlaştı. Bu nedenle 2018 seçimlerinde Fetih Koalisyonu 48 sandalye kazanırken sandalye sayısı bu seçimlerde sadece 17 olmuştur.

Bu seçimlerde ön plana çıkan temel meseleyse Sadr Hareketi’nin birinci sırayı alması ve 73 sandalye kazanmasıdır. 2018 seçimlerinde Sadr Hareketi liderliğindeki “Sairun” Koalisyonu birinciliği elde etmişti ancak bu seçimlerde bu sayıyı önemli oranda artırmıştır. 2021 seçimlerinde tüm gözlemciler, Sadr destekçilerinin seçim sürecini yönetmede en başarılı ve en örgütlü siyasi partiler olduğu konusunda hemfikir. Sadrçılar, her bir vilayetin tek bir seçim çevresi olduğunu öngören eski kanun yerine, Irak vilayetlerini birkaç seçim bölgesine bölen yeni seçim kanunundan nasıl yararlanacaklarını çok iyi biliyorlardı. Böylece Sadr’ın öncülüğündeki parti düşük katılım oranının olumsuz sonuçlarını engelleyebildi. 2018 seçimlerinde yaklaşık 1.300.000 seçmen

Sadr Hareketi'nin adaylarına oy verdi ve bu seçimlerde Sadr destekçileri birinci oldu. Ancak parlamentoda sadece 52 sandalye alabildiler. 2021 seçimlerinde Sadr Hareketi'nin adaylarına yalnızca yaklaşık 885.000 seçmen oy verdi. Bu da Sadr yanlılarının bu seçimlerde seçmenlerinin üçte bir kaybettiği anlamına gelmektedir. Ancak Sadr yanlıları, yeni seçim yasaasının getirdiği imkânlarla 73 milletvekili kazanarak parlamentoda birinciliği elde etti.

SEÇİMLERDE BAZI UMUT VERİCİ GELİŞMELER

Bu seçimlerde Irak Parlamentosundaki toplam 329 sandalyenin 97'sini kadın siyasetçi kazanmayı başardı. Bu kadınlardan 83'ü, yeni seçim yasasında yer alan "Irak'ın 83 seçim bölgesinin her birinde bir kadın kotası" dâhilinde mecliste yerini aldı. Yani kadın "kotasının" dışında ve erkek adaylarla yoğun bir rekabet içinde sandalye kazanmayı başaran 14 kadın bulunmaktadır. Bu, özellikle Irak gibi aşiret gelenek ve normlarına büyük ilginin olduğu bir ülkede gerçekleştiği için önemli ve umut verici bir toplumsal gelişmedir. Zikar vilayetinde başlayan Tışrin protestolarına mensup olduğunu açıkça iddia eden "İmtidad" Hareketi, Zikar, Babil, Necef ve Divaniye vilayetlerinde 9 meclis sandalyesi kazanmayı başardı. Ayrıca, mecliste sandalye kazanan yaklaşık 40 bağımsız aday bulunmaktadır. Bunlardan 20'si gerçekten bağımsız ve Tışrin protestolarına ait siyasi güçlere geleneksel siyasi güçlerden daha yakın pozisyon benimsemektedir.

“
Bağımsız siyasi oluşumlar-temsilciler arasındaki ilişkiler güçlenir ve çeşitli ittifaklar gerçekleşirse, Irak'taki siyasi süreçte gerçek bir değişiklik yaşanma ihtimali söz konusudur. Çünkü Irak daha önceki meclis oturumlarında güçlü-bağımsız bir muhalefete sınırlı oranda tanık olmuş ve bu durum siyasi faaliyetlerin denetlenmesini engellemiştir.”

Bazı yeni bağımsız parlamento bloklarıyla bağımsız temsilciler arasında, gerçek bir parlamento muhalefeti oluşturmak ve şu anda hükümetin oluşumu etrafında dönen çatışmalara ve pazarlıklara girmemek için ön anlaşmalar bulunmaktadır. Bağımsız siyasi oluşumlar-temsilciler arasındaki ilişkiler güçlenir ve çeşitli ittifaklar gerçekleşirse, Irak'taki siyasi süreçte gerçek bir değişiklik yaşanma ih-

timali söz konusudur. Çünkü Irak daha önceki meclis oturumlarında güçlü-bağımsız bir muhalefete sınırlı oranda tanık olmuş ve bu durum siyasi faaliyetlerin denetlenmesini engellemiştir. Bu son seçimde eski bir başbakan aday, 2 eski meclis başkanı, 4 eski bakan ve birçok eski milletvekili aday olup sandalye kazanamamış ve dahası mevcut milletvekillerinin büyük kısmı meclisteki sandalyelerini kaybetmiştir. Sonuç olarak bu gelişmeler Irak'taki siyasi süreçte katılım tercihinin, değişimi destekleyen güçler ve bağımsız oluşumlar-aktörler tarafından tamamen reddedilmediğini göstermektedir.

Bu aktörler mevcut pozisyonlarını organize etmeyi ve Irak'taki siyasi çatışma arenasında güçlü yer bulmayı başarırlarsa Irak'ta sosyopolitik ve ekonomik değişimin kapısını aralayabilirler. ■